

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-71-70>

УДК 339.923:336.14

БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА ЄС: ВІДПОВІДІ НА КРИЗИ ТА ВИКЛИКИ

EU BUDGET POLICY: RESPONSES TO CRISES AND CHALLENGES

Ішков Павло Олегович

аспірант,

Одеський Національний університет імені І. І. Мечникова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5625-768X>**Ishkov Pavlo**

Odesa I. I. Mechnikov National University

У статті розглядається бюджетна політика Європейського Союзу в умовах сучасних економічних, соціальних та геополітичних викликів, механізми управління бюджетними ресурсами ЄС, зокрема багаторічні фінансові рамки, що визначають довгострокове фінансове планування, прогнозування доходів та реалізацію антикризових заходів, таких як ініціатива NextGenerationEU. Результати дослідження показують, що, попри відносно невеликий обсяг бюджету ЄС у структурі національних доходів, він відіграє ключову роль у перерозподілі ресурсів та підтримці стратегічних напрямів політики, які сприяють збереженню конкурентоспроможності та соціальної згуртованості. Зрештою, це комплексне дослідження робить внесок як у наукову дискусію щодо бюджетного регулювання, так і у практичні рекомендації для інституцій ЄС та держав-членів щодо подальшого реформування бюджетної політики для ефективного реагування на глобальні виклики.

Ключові слова: бюджетна політика, ЄС, фінансове планування, кризи, реформи.

This article provides an in-depth analysis of the European Union's budget policy in the context of contemporary economic, social, and geopolitical challenges. It examines the mechanisms underlying the management of EU budgetary resources, focusing on multiannual financial frameworks that guide long-term fiscal planning, revenue forecasting, and the implementation of crisis response measures such as the NextGenerationEU initiative. A key component of the study is an analytical table that categorizes the main aspects of budget management: ensuring transparency and effective expenditure control, redistributing funds among member states based on strategic priorities like agricultural policy, cohesion, and innovation-driven investments, and securing targeted support through specialized budgetary instruments. The article also explores how the EU has adapted its financial management practices in response to unprecedented global disruptions, energy crises, and escalating geopolitical tensions. These challenges have necessitated a rethinking of traditional budgetary procedures, compelling policymakers to balance strict fiscal discipline with the need for flexible, adaptive mechanisms capable of rapidly mobilizing additional resources. Furthermore, the analysis underscores the importance of harmonizing fiscal rules across member states, enhancing accountability and transparency in budgetary processes, and integrating innovative economic instruments – such as financial transaction taxes and environmental levies – to strengthen economic resilience. The findings indicate that, despite representing only a modest share of national incomes, the EU budget plays a crucial role in redistributing resources and supporting critical policy areas to maintain competitiveness and social cohesion. Ultimately, this comprehensive study contributes both to the academic discourse on fiscal regulation and to practical policy recommendations, urging EU institutions and member states to continue reforming their budgetary approaches to effectively address evolving global challenges.

Keywords: budget policy, EU, fiscal planning, crises, reforms.

Постановка проблеми. Бюджетна політика Європейського Союзу (ЄС) є одним із ключових інструментів забезпечення економічної стабільності, соціальної згуртованості та стійкого розвитку країн-членів. В умовах сучасних глобальних викликів, таких як фінан-

сово-економічні кризи, пандемія COVID-19, геополітична нестабільність та необхідність здійснення «зеленої» трансформації, постає питання щодо ефективності механізмів формування, розподілу та використання бюджетних ресурсів ЄС. Одним із головних

завдань бюджетної політики ЄС є забезпечення фінансової дисципліни та водночас створення гнучких механізмів для реагування на кризові явища. Це вимагає реформування бюджетного процесу, вдосконалення механізмів контролю за витратами та адаптації до нових соціально-економічних реалій. Проте, існують виклики, пов'язані з необхідністю збалансування між жорсткими бюджетними правилами, економічною гнучкістю та дотриманням суворих фіскальних норм, що обмежує можливості держав-членів у здійсненні антикризових заходів. У науковому аспекті дослідження бюджетної політики ЄС має велике значення для розвитку теорії фіскального регулювання, удосконалення багаторічного бюджетного планування та аналізу ефективності фінансового управління в умовах нестабільності. З практичної точки зору, вдосконалення бюджетної політики ЄС є необхідним для досягнення економічної стабільності, підтримки держав-членів у кризових умовах та забезпечення сталого розвитку. Дослідження проблем і пошук ефективних рішень сприятимуть зміцненню фінансової системи ЄС та підвищенню її стійкості до сучасних викликів. Таким чином, дослідження бюджетної політики ЄС має як наукове, так і практичне значення, оскільки дозволяє не лише проаналізувати існуючі механізми фінансового управління, а й запропонувати шляхи їх вдосконалення для забезпечення стійкого економічного розвитку Європейського Союзу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Бюджетна політика Європейського Союзу (ЄС) є предметом численних досліджень, які зосереджуються на механізмах фінансування, принципах розподілу ресурсів, викликах кризового управління та перспективах реформування. Системний аналіз наукових публікацій дозволяє оцінити поточний стан бюджетної політики ЄС та визначити напрями її вдосконалення.

Одним із ключових аспектів бюджетної політики ЄС є її правове регулювання. І. Конончук аналізує правові засади бюджетного процесу ЄС, зокрема принципи єдності, точності, щорічності та рівноваги [1, с. 50–51]. Дослідник наголошує на необхідності підвищення транспарентності фінансових потоків та боротьби з фінансовими зловживаннями, що особливо актуально в кризових умовах [1, с. 53].

Інший важливий аспект – бюджетна політика у період фінансово-економічних криз. О. Мітал зазначає, що глобальна рецесія

спричинила масове безробіття, дефолти низки держав і зниження довіри до фінансових інституцій [2, с. 29]. Державні інвестиції у цей період відігравали ключову роль у стабілізації економіки.

В. Ю. Дудченко досліджує структурні зміни у бюджетній політиці ЄС, спричинені кризовими явищами, та підкреслює необхідність реформування бюджетного механізму для підвищення його ефективності [3].

Окрему увагу дослідники приділяють викликам, пов'язаним із розширенням ЄС. Ієн Бегг аналізує проблеми бюджетного планування в умовах збільшення кількості країн-членів, наголошуючи на складнощях фінансування довгострокових проектів [4].

Вася Рант, Моймір Мрак та Мате Марінч досліджують наслідки потенційного приєднання Західних Балкан до ЄС, зазначаючи, що фінансові потоки до цих країн поступово зростатимуть, проте загальні бюджетні витрати залишаться стабільними [5].

Окремий напрям досліджень стосується ефективного використання бюджетних коштів. Девід Монтвай наголошує на необхідності систематичного аналізу витрат, пов'язаних із досягненням Цілей сталого розвитку (ЦСР). За його оцінками, близько 30% бюджету ЄС спрямовується на екологічні проекти [6].

Олів'є Бланшар, Альваро Леандро та Жеромін Зеттельмейєр аналізують проблеми існуючих фіскальних правил ЄС, пропонуючи їх спрощення та адаптацію до нових економічних реалій. Автори наголошують на необхідності переходу до більш гнучких механізмів оцінки фіскальної стійкості [7].

Віра Запорожець, Марія Гарсія-Валіньяс та Саша Курц досліджують вплив політичної влади на розподіл бюджету ЄС, виявляючи, що політичні інтереси часто превалюють над принципами економічної необхідності [8].

Аналіз сучасних досліджень підтверджує, що бюджетна політика ЄС є динамічною системою, яка постійно адаптується до змін у глобальній економіці. Основними викликами залишаються забезпечення фінансової дисципліни, підвищення прозорості та ефективності бюджетного механізму, а також розробка нових джерел доходів. Подальші дослідження мають бути спрямовані на розробку механізмів збалансованого розподілу бюджетних ресурсів, удосконалення контролю за видатками та впровадження більш адаптивних фінансових інструментів, здатних ефективно реагувати на кризові явища.

Метою статті є аналіз бюджетної політики Європейського Союзу в контексті сучасних економічних, соціальних та геополітичних викликів. Дослідження спрямоване на виявлення ключових аспектів управління бюджетними ресурсами ЄС, механізмів фінансового планування, реагування на кризи та перспектив реформування бюджетної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейська інтеграція досягла свого піку у 1990-х роках. Єдиний ринок Європи поглибив економічну взаємозалежність на континенті, що зробило Європейський Союз глобальним партнером у двосторонніх та регіональних торговельних угодах. Закінчення холодної війни сприяло розширенню ЄС у Північну, а згодом і до Центральної Європи. Використовуючи взаємозалежність країн Європи та маючи сильну підтримку громадськості, Союз зробив свої перші кроки у зовнішній та безпековій політиці. У той час економіка служила широкій геополітичній меті – підтримці постхолодновоєнного порядку в Європі, так само як вона підтримувала порядок після Другої світової війни. Після падіння Берлінського муру проєкція європейської моделі у всьому світі стала зовнішнім доповненням до внутрішнього успіху ЄС: панівний ліберальний, заснований на правилах підхід до міжнародних економічних відносин сприяв зниженню напруженості та регулюванню глобальної політики. Через тридцять років сила ЄС перетворилася на його вадність. Зараз спостерігається тенденція до політизації міжнародної економіки, тоді як зростаючі геополітичні напруження впливають на економіку, безпеку та технології в умовах переходу європейських країн до «зеленого» та цифрового господарства. Замість того, щоб бути каналом для співпраці, економічна взаємозалежність зазнає зброєного використання. Разом кілька чинників кидають виклик світу, у якому стала можливою європейська інтеграція: розпад неоліберального порядку, «невизначене подвоєння» між глобалізацією та геополітикою (за словами політолога Річарда Хіггота), війна в Європі та на Близькому Сході, а також одночасні тенденції прискорених технологічних змін і кліматичної кризи. Бюджетний процес – це система правил, що регулює прийняття рішень, які призводять до формування бюджету – від його розробки, через законодавче затвердження, до його виконання. Бюджет ЄС об'єднує ресурси європейського рівня. Крім фінансування пріоритетів ЄС, він також фінансує великі інфраструктурні

та дослідницькі проєкти. Він також допомагає фінансувати реагування на виклики, які виходять за межі його кордонів, такі як пандемія коронавірусу, зміна клімату та загроза тероризму. Бюджет ЄС є доповненням до національних бюджетів країн ЄС: він запобігає дублюванню зусиль і вступає в дію, коли ефективніше витратити гроші на рівні ЄС, ніж на місцевому, регіональному чи національному рівнях. Бюджет ЄС також стосується солідарності – він дозволяє ЄС підтримувати менш заможні держави-члени в їх економічному розвитку. Завдяки цьому ЄС може протягнути руку допомоги країнам ЄС, коли вони постраждали від стихійних лих. Солідарність також означає підтримку ваших сусідів чи інших третіх країн і допомогу в покращенні життя їхніх громадян. Бюджет ЄС дозволяє ЄС зберегти і навіть зміцнити свою роль як глобального гравця та залишатися разом зі своїми державами-членами провідним у світі донором розвитку та гуманітарної допомоги [9]. Бюджет ЄС не передбачає і ніколи не складався з надання та отримання. Це завжди було об'єднання ресурсів, протистояння спільним викликам і створення доданої вартості ЄС. Це завжди було про те, щоб допомогти європейцям жити краще. Згідно з останніми даними, зібраними в 2019 році, переваги держав-членів від єдиного ринку в 6 разів перевищували їхні внески [10]. Це означає рентабельність інвестицій у розмірі один до шести. Співвідношення між виплатами та внесками різниться в країнах ЄС, причому деякі держави-члени отримують навіть більше. Це тому, що єдиний ринок надає доступ до 450 мільйонів клієнтів і створює можливості, які жодна країна ЄС не може запропонувати сама по собі. Понад 90% бюджету ЄС спрямовується на фінансування діяльності в країнах-членах та за їх межами, що приносить користь громадянам, регіонам, фермерам, дослідникам, студентам, неурядовим організаціям та бізнесу. На відміну від національних бюджетів, бюджет ЄС орієнтований переважно на інвестиції, що сприяють економічному зростанню та створенню нових можливостей у всьому Союзі. Загалом ЄС обслуговує 27 країн із загальним населенням 450 мільйонів. Враховуючи такі масштаби, річний бюджет ЄС у період 2021–2027 років становить у середньому 160–180 мільярдів євро, що є відносно невеликим показником у порівнянні з національними бюджетами, наприклад, Данії (для 5,6 мільйонів жителів) та приблизно на 30% меншим, ніж бюджет Польщі з 38-мільйонним населенням.

В Аналітичній записці з бюджетної політики ЄС: «Уроки для майбутнього бюджету ЄС» (квітень 2024) пропонується аналіз сучасного стану бюджетної політики Європейського Союзу та рекомендації для створення стійкого та майбутньо орієнтованого бюджету [11]. В ній розглядаються ключові виклики, з якими стикається ЄС, включаючи економічні кризи (наслідки пандемії COVID-19, енергетична криза, інфляція), кліматичні зміни

(необхідність фінансування "Зеленої угоди" та переходу на відновлювану енергетику) та геополітичну напруженість (війна в Україні, підтримка країн-сусідів). Автори підкреслюють, що бюджетна система ЄС потребує реформ для підвищення гнучкості, прозорості та ефективності. Серед ключових рекомендацій – впровадження інноваційних джерел доходів (наприклад, цифровий податок, "зелені" облигації), покращення механізмів моніторингу

Таблиця 1

**Аналіз бюджетної політики Європейського Союзу
в контексті сучасних економічних, соціальних та геополітичних викликів**

Сучасні виклики	Опис	Предиктори
Економічні виклики	- Підтримка економічного зростання через інвестиції в інфраструктуру, інновації та зелену енергетику. - Фінансування програм відновлення після COVID-19 (напр., NextGenerationEU).	- Висока інфляція та енергетична криза. - Необхідність підтримки конкурентоспроможності на глобальному ринку. - Забезпечення стабільності єврозони.
Соціальні виклики	- Зменшення соціальної нерівності через програми підтримки зайнятості, освіти та соціального захисту. - Інтеграція біженців та мігрантів.	- Демографічні зміни (старіння населення). - Соціальна напруженість через міграційні потоки. - Підвищення рівня бідності в окремих регіонах.
Геополітичні виклики	- Фінансування оборонних та безпекових ініціатив. - Підтримка країн-сусідів (напр., України) через інструменти фінансової допомоги.	- Війна в Україні та її вплив на безпеку ЄС. - Дестабілізація в регіонах Близького Сходу та Північної Африки.
Екологічні виклики	- Реалізація "Зеленої угоди" (European Green Deal) для досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. - Фінансування переходу на відновлювані джерела енергії.	- Необхідність швидкого переходу на низьковуглецеву економіку. - Енергетична залежність від третіх країн. - Наслідки кліматичних змін для сільського господарства та інфраструктури.
Бюджетні інструменти	- Багаторічний фінансовий framework (MFF). - Фонд відновлення NextGenerationEU (750 млрд євро). - Структурні фонди (напр., Cohesion Fund).	- Обмежені ресурси для задоволення всіх потреб. - Необхідність реформи системи оподаткування (напр., введення цифрового податку). - Забезпечення прозорості та ефективності використання коштів.
Регіональні диспропорції	- Фінансування менш розвинених регіонів через Cohesion Fund. - Підтримка сільських територій та периферійних країн.	- Зростання розриву між багатими та бідними регіонами. - Необхідність інтеграції нових членів ЄС (напр., країн Західних Балкан).
Інновації та технології	- Інвестиції в цифровізацію, штучний інтелект та дослідження (напр., Horizon Europe).	- Відставання ЄС від США та Китаю в технологічній сфері. - Необхідність захисту даних та кібербезпеки

Джерело: складено автором на основі [10; 11]

використання коштів, створення фондів для підтримки регіонів, які найбільше постраждали від криз, та стратегічне планування для досягнення довгострокових цілей, таких як кліматична нейтральність до 2050 року.

Бюджетна політика Європейського Союзу в контексті сучасних економічних, соціальних та геополітичних викликів охоплює широкий спектр заходів, спрямованих на подолання ключових проблем (див. табл. 1) Основні елементи бюджетної політики включають підтримку економічного зростання через інвестиції в інфраструктуру, інновації та зелену енергетику, фінансування програм відновлення після COVID-19 (наприклад, NextGenerationEU), зменшення соціальної нерівності через програми зайнятості та освіти, а також інтеграцію біженців і мігрантів. ЄС також активно фінансує оборонні та безпекові ініціативи, підтримує країни-сусіди, такі як Україна, та реалізує "Зелену угоду" (European Green Deal) для досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Сучасні виклики включають високу інфляцію та енергетичну

кризу, демографічні зміни, соціальну напруженість через міграційні потоки, війну в Україні, дестабілізацію в регіонах Близького Сходу та Північної Африки, а також необхідність швидкого переходу на низьковуглецеву економіку. ЄС використовує різноманітні інструменти та ініціативи для подолання цих викликів, такі як NextGenerationEU, Європейський соціальний фонд, Фонд справедливого переходу (Just Transition Fund), Cohesion Fund, Horizon Europe, REPowerEU та інші. Основні пріоритети бюджетної політики ЄС включають відновлення економіки після COVID-19, підтримку України, досягнення кліматичної нейтральності, забезпечення енергетичної безпеки та зменшення регіональних диспропорцій [12]. Однак основним проблемами залишаються обмежені бюджетні ресурси, зростання розриву між багатими та бідними регіонами, а також зовнішні загрози, такі як війна, міграція та конкуренція з іншими глобальними гравцями [13].

В таблиці 2 представлені основні спекти управління бюджетом, такі як забезпечення

Таблиця 2

Ключові аспекти управління бюджетними ресурсами ЄС, механізми фінансового планування, реагування на кризи та перспективи реформування бюджетної системи

Ключові аспекти управління бюджетними ресурсами ЄС	Механізми фінансового планування	Реагування на кризи	Перспективи реформування бюджетної системи
Прозорість і контроль витрат	Багаторічні фінансові рамки	Антикризові стабілізаційні заходи (NextGenerationEU)	Спрощення системи власних ресурсів (перехід на ВНД)
Перерозподіл коштів між країнами-членами	Прогнозування доходів та витрат	Створення резервних фондів та швидкий доступ до ліквідності	Впровадження нових фінансових інструментів (податок на фінансові транзакції, екологічні збори)
Фокус на стратегічні пріоритети (сільська політика, згуртування)	Планування за ключовими напрямками	Розробка спеціалізованих антикризових програм	Гармонізація фіскальних правил між країнами-членами
Забезпечення інвестицій у інновації та сталий розвиток	Розподіл ресурсів на основі стратегічних цілей	Швидке мобілізування додаткових коштів для підтримки вразливих секторів	Адаптація бюджетної політики до нових технологій та глобальних викликів
Використання спеціалізованих бюджетних інструментів	Інтеграція інвестиційних програм	Фінансова підтримка регіонів та секторів, що постраждали від кризи	Підвищення прозорості та підзвітності бюджетного процесу

Джерело: складено автором на основі [12; 13]

прозорості та контролю витрат, ефективний перерозподіл коштів між країнами-членами, орієнтацію на стратегічні пріоритети (зокрема, сільську політику та політику згуртування), а також забезпечення інвестицій у інновації та сталий розвиток, розглядаються механізми фінансового планування, зокрема використання багаторічних фінансових рамок, прогнозування доходів і витрат, розподіл ресурсів на основі стратегічних цілей та інтеграція інвестиційних програм.

Висновки. Аналіз бюджетної політики ЄС у сучасних умовах свідчить, що, попри відносно невелику частку бюджету в рамках валового національного доходу, ЄС відіграє ключову роль у забезпеченні економічної стабільності, соціальної згуртованості та стратегічного розвитку країн-членів. Основні принципи управління – прозорість, контроль витрат і ефективний перерозподіл ресурсів – є запо-

рукою досягнення поставлених цілей. Проте дослідження вказують на існуючі виклики, зокрема, необхідність адаптації бюджетного процесу до умов глобальних криз, зростаючої енергетичної нестабільності та геополітичних напружень. Сучасні кризи вимагають впровадження більш гнучких механізмів фінансового планування та швидкого мобілізування додаткових коштів. Для подолання цих викликів необхідно реформувати систему власних ресурсів, впровадити нові фінансові інструменти та посилити прозорість бюджетного процесу. Успіх бюджетної політики ЄС залежатиме від здатності Союзу адаптуватися до швидкозмінних глобальних умов. Важливо забезпечити баланс між економічною дисципліною та інвестиціями у сталий розвиток. Це, у свою чергу, сприятиме зміцненню позицій ЄС як глобального економічного актора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конончук, І. Бюджетний процес Європейського Союзу. *Історико-правовий часопис*. 2018. № 1. С. 50–54.
2. Мітал, О. Г. Бюджетна політика європейських країн в умовах фінансово-економічної кризи. *Наукові праці НДФІ*. 2010. Вип. 2. С. 28–34.
3. Дудченко, В. Ю. Бюджетна політика Європейського Союзу. *Проблеми інноваційного розвитку економіки України : збірник наукових праць з актуальних проблем економічних наук / Наукова організація «Перспектива»*. У 2-х частинах. Дніпропетровськ : Видавничий дім «Гельветика», 2014. Ч. 1. С. 196–203.
4. Dilemmas and challenges around the EU budget. Centre for European Reform. URL: <https://www.cer.eu/insights/dilemmas-and-challenges-around-eu-budget>. (Дата звернення: 14.02.2025).
5. Rant, V., Mrak, M., & Marinč, M. The Western Balkans and the EU budget: the effects of enlargement. *Southeast European and Black Sea Studies*. Vol. 20, № 3. 2020. P. 431–453. DOI: 10.1080/14683857.2020.1793061.
6. Montvai, D. Budgetary control of the Sustainable Development Goals in the EU budget: What measures are in place to ensure effective implementation? Policy Department for Budgetary Affairs, Directorate-General for Internal Policies. PE 696.914. July 2021. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696914/IPOL_BRI\(2021\)696914_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696914/IPOL_BRI(2021)696914_EN.pdf). (Дата звернення: 14.02.2025).
7. Blanchard, O., Leandro, A., & Zettelmeyer, J. Redesigning EU fiscal rules: from rules to standards. *Economic Policy*. Vol. 36, № 106. 2021. P. 195–236. URL: <https://academic.oup.com/economicpolicy/article-abstract/36/106/195/6122701?redirectedFrom=fulltext>. (Дата звернення: 14.02.2025).
8. Zaporozhets, V., García-Valiñas, M., & Kurz, S. Key drivers of EU budget allocation: Does power matter? *European Journal of Political Economy*. 2016. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0176268016000173>. (Дата звернення: 14.02.2025).
9. EU budget for the future: Technical briefing on EU's next long-term budget / European Commission. 5 November 2019. URL: https://commission.europa.eu/document/download/5f058880-4661-4d50-8796-a71d1e78c984_en?filename=2019-11-05_eu_budget_technical_briefing_-_with_covers.pdf (Дата звернення: 14.02.2025).
10. EU Budget Policy Brief: A Budget for a Geopolitical Europe. № 4. October 2022. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/news-events-and-publications/publications/policy-briefs_en (Дата звернення: 14.02.2025).
11. EU Budget Policy Brief: Lessons for a Future-Proof EU Budget. – № 5. – April 2024. URL: https://commission.europa.eu/document/download/2140592d-a44b-4d93-a00b-4910e9b29584_en?filename=Policy%20brief%20No5_web.pdf. (Дата звернення: 14.02.2025).
12. Benefits of the EU budget / European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/benefits-eu-budget_en (Дата звернення: 14.02.2025).
13. Policy priorities and initiatives for financing EU's growth model and withstanding global challenges? Economic Governance and EMU Scrutiny Unit (EGOV), Directorate-General for Internal Policies. PE 747.837. March 2024. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2024\)747837](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2024)747837) (дата звернення: 14.02.2025).

REFERENCES:

1. Kononchuk, I. Biudzhetnyi protses Yevropeiskoho Soiuzu. *Istoryko-pravovyi chasopys*. 2018. № 1. S. 50–54. (in Ukrainian)
2. Mital, O. H. Biudzhetna polityka yevropeiskykh krain v umovakh finansovo-ekonomichnoi kryzy. *Naukovi pratsi NDFI*. 2010. Vyp. 2. S. 28–34. (in Ukrainian)
3. Dudchenko, V. Iu. Biudzhetna polityka Yevropeiskoho Soiuzu. *Problemy innovatsiinoho rozvytku ekonomiky Ukrainy : zbirnyk naukovykh prats z aktualnykh problem ekonomichnykh nauk / Naukova orhanizatsiia «Perspektyva»*. U 2-kh chastynakh. – Dnipropetrovsk: Vydavnychiy dim «Helvetyka», 2014. Ch. 1. S. 196–203.
4. Dilemmas and challenges around the EU budget. Centre for European Reform. URL: <https://www.cer.eu/insights/dilemmas-and-challenges-around-eu-budget>. (Accessed February 14, 2025). (in Ukrainian)
5. Rant, V., Mrak, M., & Marinč, M. The Western Balkans and the EU budget: the effects of enlargement. *South-east European and Black Sea Studies*. Vol. 20, № 3. 2020. P. 431–453. DOI: 10.1080/14683857.2020.1793061.
6. Montvai, D. Budgetary control of the Sustainable Development Goals in the EU budget: What measures are in place to ensure effective implementation? Policy Department for Budgetary Affairs, Directorate-General for Internal Policies. PE 696.914. July 2021. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696914/IPOL_BRI\(2021\)696914_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2021/696914/IPOL_BRI(2021)696914_EN.pdf). (Accessed February 14, 2025).
7. Blanchard, O., Leandro, A., & Zettelmeyer, J. Redesigning EU fiscal rules: from rules to standards. *Economic Policy*. Vol. 36, № 106. 2021. P. 195–236. URL: <https://academic.oup.com/economicpolicy/article-abstract/36/106/195/6122701?redirectedFrom=fulltext>. (Accessed February 14, 2025). Zaporozhets, V., García-Valiñas, M., & Kurz, S. Key drivers of EU budget allocation: Does power matter? *European Journal of Political Economy*. 2016. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0176268016000173>. (Accessed February 14, 2025).
8. EU budget for the future: Technical briefing on EU's next long-term budget / European Commission. 5 November 2019. URL: https://commission.europa.eu/document/download/5f058880-4661-4d50-8796-a71d1e78c984_en?filename=2019-11-05_eu_budget_technical_briefing_-_with_covers.pdf (Accessed February 14, 2025).
9. EU budget for the future: Technical briefing on EU's next long-term budget / European Commission. – 5 November 2019. URL: https://commission.europa.eu/document/download/5f058880-4661-4d50-8796-a71d1e78c984_en?filename=2019-11-05_eu_budget_technical_briefing_-_with_covers.pdf (Accessed February 14, 2025).
10. EU Budget Policy Brief: A Budget for a Geopolitical Europe. № 4. October 2022. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/news-events-and-publications/publications/policy-briefs_en (Accessed February 14, 2025).
11. EU Budget Policy Brief: Lessons for a Future-Proof EU Budget. № 5. April 2024. URL: https://commission.europa.eu/document/download/2140592d-a44b-4d93-a00b-4910e9b29584_en?filename=Policy%20brief%20No5_web.pdf. (Accessed February 14, 2025).
12. Benefits of the EU budget / European Commission. – URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/benefits-eu-budget_en (Accessed February 14, 2025).
13. Policy priorities and initiatives for financing EU's growth model and withstanding global challenges? Economic Governance and EMU Scrutiny Unit (EGOV), Directorate-General for Internal Policies. PE 747.837. March 2024. URL: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU\(2024\)747837](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL_STU(2024)747837) (Accessed February 14, 2025).